

kunne aflægges, saa ville disse dog alligevel ikke være nogen stor Hindring, og er man enig om, at de ikke skulle være overordentlig vanskelige, saa vil heller ikke Fabrikanten have stor Bepærlighed ved at underkaste sig Duellighedsprøven. Hertil kommer, hvad der allerede er anført af Andre, at der ikke saaledes, som Næringsforholdene nu ere hos os, er Noget til Hinder for, at Enhver, som vil, kan oprette en Fabrik og drive den. At vi imidlertid ikke have Fabrikindustri hos os, troer jeg hidrører fra vore Arbeidsforhold. Hvor der ikke er en Overbefolkning, danner der sig ikke let Fabrikker, og om den Tid engang kan komme, at vort Fædreland kan blive overbefolket og saaledes Betingelserne komme tilstede for en Fabrikindustri, maa jo beroe paa Udviklingen i det Hele taget. Jeg kan ikke dele den Anskuelse, som vi nylig hørte fremsat af den sidste ærede Taler, ifølge hvilken man skulde forestille sig, at Fabrikarbeidernes Tilstand næsten var en paradisiisk. Den ærede Rigsdagsmand opregnede flere Talstørrelser, som han erklærede for ubestridelige. Det er i det Mindste meget vanskeligt at bestride dem, naar man kun øjeblikkelig hører dem uden at have den fornødne Tid til nøiagtig at overtænke dem; men man maa da i ethvert Fald gjøre den Tilspøining til Skilbringen af Fabrikarbeidernes gode Daglon, „naar han har Arbeide“; har han derimod intet Arbeide, er hans Tilstand vistnok i høj Grad mislig. Fabrikindustrien i det Hele taget er jo, som vi vide, af en saadan Beskaffenhed, at Arbeidsløshed iblandt Arbeiderne truer Europas Samsundsforhold.

Man har forestillet sig, at Manglen af Duellighedsprøver vilde bewirke, at Mange strømmede til Haandværksnæringsen — enhver Haandværker forestiller sig, at netop hans Haandværk er oversfyldt — men jeg troer ikke, at det vil være at befrygte. Jeg troer ogsaa, at man vil kunne indsee, at dette ikke saa let kan skee, blot ved at overtænke, at alle Haandværkere forestille sig, at just deres Sag vil blive oversfyldt, thi hvorfra skulle de vel komme, der saaledes skulde oversfylde alle Sag? Langt snarere vil det være at vente, at en stor Mængde vil kaste sig paa Handelen, idet de Fleste ville være tilbøjelige til at troe, at de

med stor Lethed kunne være Handelsmand; langt betænkeligere ville de være med at forestille sig, at de kunne være Haandværkere. Jeg deler Anskuelse med den sidste ærede Rigsdagsmand, naar han yttre, at Duellighedsprøver ogsaa maae lede til med en nødvendig Consequents at fordre visse Betingelser for Nedsættelse som Handlende og i saa Henseende vil jeg henlede Opmærksomheden paa det nu bestaaende Forhold, hvorefter der fordres et Beviis for, at Bedkommende har lært Handelen.

Hvad Ophævelsen af den nu bestaaende lovbestemte Forskel mellem Kjøbstad og Land angaaer, da skal jeg erklære, at jeg i det Hele taget maa slutte mig til de Bestemmelser, som findes i Lovudkastet. Jeg deler ganske deres Anskuelse, som mene, at Kjøbstæderne ikke ere noget Kunstproduct. Kjøbstæderne ere en Nødvendighed i Samsundet, og tog man alle Kjøbstæderne bort og lod Landboerne alene blive staaende tilbage, maatte disse nødvendigt se til at skaffe sig Kjøbstæder. Heraf følger imidlertid ikke, at det skulde være unødvendigt at foretage en vis Ordning af Forholdene, og i saa Henseende troer jeg, at det Forslag, der fremkom fra den ærede Rigsdagsmand for Viborg (Bregendahl), der meente, at Handelspladsers Oprettelse kunde være hensigtsmæssig, fortjener at komme under Overveielse. Landboerne forestille sig ofte, at de ved en fuldkommen Handelsfrihed vilde hver især saae store Kjøbmand umiddelbart i Nærheden, til hvilke man kunde assætte sine Varer; men jeg er overbevist om, at man ved en nøiere Estertanke vil finde, at det dog ikke er saa. De Privilegier, der ere meddeelte enkelte Handlende til at nedsætte sig paa visse Pladser, godtgjøre tilfulde dette, og det har fornemmelig sin Grund dert, at de Handlende, som ifølge Privilegium nedsætte sig, ere uden al Concurrence; de tilfredsstille ikke paa nogen Maade deres Trang, som boe i Omegnen, og jeg har ofte hørt udtale den Sætning, at de vare mere til Skade end til Gavn. Naar derimod Handelspladser oprettedes paa passende Steder, vilde disse samle de Handlende og skabe Concurrencen imellem dem, og om end derved i mange Til-